L.arch.

ANTROJI DALIS

DRAUGAS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1989 m. birželio mėn. 24 d. / June 24, 1989

Nr. 123(25)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Szabo užbaigia trilogiją apie Vidurio Europą

Vengrų režisieriaus Istvan Szabo filmai susilaukė didelio atgarsio Lietuvoje. Intelektualai ir menininkai užsimena jo „Mefistą", kuris rodo, prie ko priveda nuolatiniai kompromisai su totalitarine diktatūra. Šis filmas, kurio pagrindą sudaro garsiojo vokiečių aktoriaus Gustaf Gruendgens gyvenimo istorija, atrodo nukreiptas į patį Lietuvos kultūrininkų problemų ir pagundų centrą. Lietuviams labai aktualią temą taip pat iliustravo kitas Szabo kūrinys ekranui, „Pulkininkas Redl", kurio veikėjas paneigė savo motiną, savo šaknis ir nuėjo tarnauti svetimai imperijai. Šią ekraninę trilogiją apie Vidurio Europos agoniją užbaigia neseniai pasirodęs naujausias Szabo filmas, vardu „Hanussen".

Ir šis Szabo kūrinys grindžiamas istorine figūra. Po Pirmojo pasaulinio karo Vokietijoje pagarsėjo magas-aiškiaregys Hanussen, pasižymėjęs ypatingu sugebėjimu įžvelgti į žmonių sielas, pajusti jų mintis ir geismus. Jis išpranašavo Vokietijos piniginę infliaciją, Hitlerio atėjimą į valdžią ir Reichstago gaisrą. Naciams paėmus valdžią, jis mėgino su jais flirtuoti, bet pateko jų nemalonėn ir po poros mėnesių buvo rastas nušautas miške netoli Berlyno. Filme jis paverčiamas Austro-Vengrijos armijos veteranu, kuriam jo nepaprastas sugebėjimas buvo skaudi mįslė.

Kalbėdamas su dienraščio *The New York Times* korespondentu (1989.III.12), Szabo pareiškė, jog visi trys filmai gvildena tą pačią problemą iš skirtingų perspektyvų. Ta jų bendra problema — istorijos iššūkis, ir kaip žmonės į jį turi atsiliepti. Visų trijų filmų fone — istorinė katastrofa, vokiečių civilizacijos nuosmūkis į barbarizmą. Filmų veikėjai pastatomi prieš visuotinį blogį ir susiduria su Vidurio Europos piliečiams būdinga dilema: jie turi pasirinkti tarp dorovės ir savo gyvybės išsaugojimo.

Kodėl visų trijų filmų veiksmo vieta yra Vokietija? Pasak Szabo, jie drauge vaizduoja Vidurio Europą, kurios tautos patyrė panašias istorines negandas: imperija, Pirmasis pasaulinis karas, ūkinė krizė, nacizmas ir po Antrojo pasaulinio karo — stalinizmas. Tie filmai vaizduoja ir mūsų istoriją, sako vengrų režisierius.

Szabo nuomone, politinių katastrofų siaubiami Vidurio Europos gyventojai nuolat siekia asmeniško ir tautinio saugumo. Šis siekis yra pagrindinė jo trilogijos tema. Filmo „Mefistas" protagonistas mano, kad jis užsitikrins saugumą, eidamas į kompromisus su naciais. Pulkininkas Redl galvoja atrasiąs saugumą ir apsisaugosiąs nuo pavojų, būdamas ištikimas savo uniformai, Austro-Vengrijos monarchijos idėjai, bet jai pasiaukodamas, jis išduoda visus — savo draugus, savo šeimą, savo šalį. Filmo „Hanussen" aiškiaregys mėgina išgelbėti save, pabrėždamas savo individualumą. Jis mano, kad jei jis išliks skirtingas nuo kitų, pasiliks už visuomenės ribų, jis atras saugią užuovėją ir savo individualumu išgelbės žmoniją. Jo pastangos nueina niekais.

Per pastaruosius penkiasdešimt metų ne vienas lietuvis klausė savęs, ką daryti, susidūrus su kraštutiniu blogiu? Istvan Szabo priklauso gimininga šaliai, kuri taipgi išgyveno Hitlerio nacizmą ir Stalino komunizmą, tačiau jo filmuose nėra paprasto, aiškaus atsakymo į tą klausimą. Atrodo, lyg jo veikėjų patirtis sakytų: reikia laikytis sokratiško „aukso vidurio" — vengti kraštutinumų, derinti drąsą su sveiku protu.

Pats režisierius taip kalbėjo šia tema: „Gyvenimas yra kupinas kompromisų, bet mes susiduriame su riba, kurios nevalia peržengti. Tas pats ir dėl individualizmo. Galima pasitraukti į privatų gyvenimą, bet ir čia susiduriame su [moraline] riba, ir nelengva žinoti, kada ją peržengi. Mieli Vidurio Europos bičiuliai, praėjusio šimtmečio istorija rodo, kad buvimas individualistu nieko nepadeda ir neišsprendžia. Pasilikti nuošalėje mums ne tiktai neįmanoma, bet ir fatališka".

k. ž.

Svetimos imperijos uždėtą geležinę uždangą tarp jų šalies ir Vakarų Europos vengrai pradėjo laužti — gegužės 2 dieną imtasi demontuoti tvorą tarp Vengrijos ir Austrijos. Iki 1990 metų galo žadama ją visai pašalinti.

Šiame numeryje:

Vengrų režisieriaus filmai • Poezijos dienos Chicagoje • Kazio Yakučio rečitalis New Yorke • Augustinas Savickas Chicagos tarptautinėje meno parodoje • „Armonika" Šiaurės Amerikoje • Ugnės Jotvingytės eilėraščiai • Urbanistikos ir architektūros studijos Lietuvoje • Vaikų meno paroda Čiurlionio galerijoje

Šešioliktosios Poezijos dienos Chicagoj

Poezijos dienos — daugelio pavasarių tradicija Jaunimo centre Chicagoje. Jas globoja Jaunimo centro Moterų klubas. Šįmet Poezijos dienos įvyko gegužės 26 ir 27 dienomis Jaunimo centro mažojoje salėje. Jos subūrė gražų skaičių lietuvių poezijos mylėtojų.

Penktadienio vakaras vyko Kristijono Donelaičio 275 metų gimimo sukakties ženkle. Susirinkusius Poezijos dienų svečius pasveikino Jaunimo centro Moterų klubo pirmininkė Saliomėja Endrijonienė. Antro kaimo aktoriai Vida Gilvydienė, Alida Vitaitė, Algirdas Titus Antanaitis, ir Julius Lintakas gyvai paskaitė Kristijono Donelaičio pasakėčią „Lapės ir garnio čėsnis".

Profesorius Bronius Vaškelis pažvelgė į Donelaičio stilistiką. Poetas naudojo paprastą aštuonioliktojo šimtmečio Rytų Prūsijos liaudies kalbą. Neieškojo eufemizmų, parafrazių. Jo leksika susideda iš 3,100 žodžių. Kuo išsiskiria iš kitų poemų Donelaičio „Metai", kurios nepamirštame net po dviejų šimtų metų nuo poeto mirties?

Poemos kūrėjas Donelaitis: kunigas, precizinių optinių ir muzikinių instrumentų statytojas, sodininkas. Mažai žinom apie jo vaikystę. Tačiau kūrėjo asmuo yra tik vienas stilių įtaigaująs veiksnys. Stilių veikia ir aprašomų įvykių eiga, stilius atsiliepia ir veikalo paskirčiai. Poema turi estetinę paskirtį: apeliuoti į skaitytojo jausmus. Poemos žodžiai yra savitai suderinti ir kūrėjo transformuojami.

Donelaičio leksikoje randame tris žodžių grupes: 1) stilistiškai neutralūs žodžiai (žiurkės ir šeškai), 2) žodžiai su stilistiniais atspalviais (saulelė), 3) poetiniam kontekste transformuojami daugiaprasmiai žodžiai (pilvoti zūbai, ant ližų visi velniai šokinėja). Antroji ir trečioji grupė sudaro Donelaičio savitą poetinį fondą. Žodžių atrankos svarbą matome kūrinio visumoje, nes jie suteikia atspalvius ir kūrinio toną.

Poemos eilėdara — hegzametras. Jis suteikia savitą melodiją, ramumą, iškilmingumą. „Metuose" nėra sentimentalizmo. Poemoje atsispindi pietistinis sąjūdis, o taip pat ir antikinės literatūros modeliai. Poemos stilių negalima apibrėžti taisyklėmis.

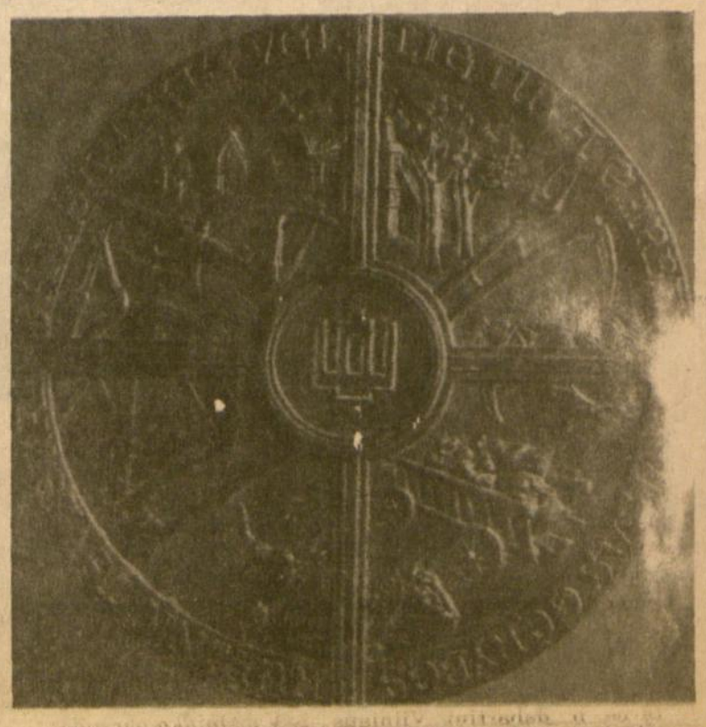

Skulptorius Petras Gintalas. Kristijono Donelaičio 275-osioms gimimo metinėms paminėti skirtas medalis (aversas ir reversas), 1988. Medalio reverse vaizduojami keturi „Metų" laikai su įrašais: (iš kairės nuo viršaus aplink) „Jau saulelė vėl", „Lietuvą garbin", „Ir visas gėrybes", „Rūpink tėviškai".

Donelaičiui būdingiausia dinamika, nes poemoje yra 1,250 veiksmažodžių (40% poeto leksikos). Gausu perkeltų reikšmių — figūrų. Daugybė personifikacijų. Donelaitis Vakarų Europos poetinės tradicijos negalėjo panaudoti lietuvių kalbai. Jis pradėjo iš nieko, ir jokio pavyzdžio iš lietuvių nesekdamas.

Antro kaimo aktoriai užbaigė pirmąją vakaro dalį,paskaitydami ištrauką iš „Metų" poemos „Vasara" dalies. Pertraukos metu publika ragavo kavą ir džiaugėsi Moterų klubo paruoštais skanėstais.

Penktadienio vakaro antrojoje dalyje Rita Markelytė-Dagienė ir poetas Kazys Bradūnas atliepė Donelaičiui. Rita Markelytė-Dagienė deklamavo ištraukas iš „Pavasario" ir „Vasaros" ir jas palydėjo savo muzikinėm kompozicijom fortepijonu. Kazys Bradūnas pažymėjo, kad su Donelaičiu lietuvių literatūra pasiekė europinį lygį, prisiglaudė prie epo šaknų — hegzametro. Poetas paskaitė eilėraščių iš savo rinkinio *Donelaičio kapas,* su eilėraščių kontekstu supažindindamas publiką įvadinėmis pastabomis. Štai spektras skaitytų eilėraščių: Poeto gimtadienis; Prie Donelaičio kapo; Tolminkiemio vakaro atodūsis; Išvakarėse; Kada širdis neišturi; Donelaitis lošia kortom su mirtimi; Saulės apeiga; Kur mūsų tėviškė?; Donelaičio kapas.

Vakaro užsklandai Rita Markelytė-Dagienė padeklamavo ištraukas iš „Rudens" ir „Žiemos" ir jas palydėjo pianinu, skambindama savo kūrybą.

Šeštadienio vakaras pradėtas poeto Kazio Bradūno priminimu, kad mūsų knygnešys Kazimieras Rožanskas yra išdėstęs ant knygų stalo gausybę knygų, kurių tarpe yra net trys naujitėlaitės poezijos knygos: Ateities literatūros fondo išleistas kun. Ričardo Mikutavičiaus eilėraščių rinkinys donelaitinėmis temomis *Kad Lietuva neišsivaikščiotų;* Bernardo Brazdžionio eilėraščių rinkinys *Po aukštaisiais skliautais.* Povilo Gaučio sudaryta ir išversta, o Stasio Santvaro redaguota italų poezijos antologija *Italijos balsai.*

Vakaro pirmoji poetė: Ramutė Skučaitė. Ji — viešnia iš Lietuvos. Jos pirmasis rinkinys *Žydintis speigas* pasirodė prieš 23 metus. Nuo to laiko išspausdinta net dvidešimt jos rinkinių. Ji rašo ne tik suaugusiems, bet ir vaikams. Šį vakarą poetė paskaitė: Netiesa; Nuosavybė; Paskui; Naktis; Violončelė; Žolė; Sapnas; Naujametis eilėraštis; Palaikai; Norai; Mudu; Ruduo rugpjūčio vidury. Simpatingi ir Skučaitės eilėraščiai vaikams: Plunksnų vakaras; Auksinis kiaušinis; Apie laumę ir lopšinę; Pasaka be galo; Kada mes pasimatysim.

Paskutinis Skučaitės skaitytas eilėraštis — „Kada mes pasimatysim", nors jis yra iš jos kūrybos vaikams, ši vakarą, be abejo, buvo taikomas jos klausytojams — išeivijos lietuviams. Jis galbūt nuskambėjo kaip grakščiai sueiliuotas žaidimas žodžiais, o tačiau klausytojui užminė mįslę ir kėlė klausimą; kokia turtinga ir gili turi būti poetės vaizduotė, jeigu tokiu žaismingu, skambiu, ir, turbūt reikia sakyti, paprastu eilėraščiu ji sugeba paliesti vieną iš pagrindinių Vakarų civilizacijos religinių temų ir įvaizdžių — apokalipsę, pasaulio pabaigą, kada bus atskleista jo galutinė prasmė. Tai leidžia manyti kiekviename šio eilėraščio posme du kartus atsikartojantis ir pabrėžiamas žodis „dieną". Visokios tos galutinės dienos galimybės čia aprėpiamos: Lietuvos laimingos ateities — „Geležinio vilko dieną", mirties — „Rudą molio grumsto dieną,/ Ar dirvono juodą dieną", visuotinės pasaulio pražūties — „ugnies raudoną dieną". Ir visos šios galimybės,čia sujungiamos, atsiduria prieš paskutinį klausimą, kurį žmogiško likimo paslaptis kelia galutinei tikrovei, neišjungiant nei galimos vilties ir giedro optimizmo: „žibuoklių žydrą dieną/ Gal žydėsim", kartu su jo priešsvara: „Gal nuvysim". Bet viso to išvada yra dvejopa: iš vienos pusės, nežinomybės, kaip visa pasibaigs, pripažinimas, iš kitos pusės — neabejotinas poetinio balso teigimas to, ką jis tiki yra svarbiausia — žmogiškas solidarumas su savo likimo bendrais, su savo bendruomene, kuri iš tikrųjų ir laiduoja mums mūsų žmogiškojo gyvenimo šioje žemėje prasmę: „Bet vis viena/ Vieną dieną / Mes visi / Pasimatysim". (Dar tą patį vakarą Ramutė Skučaitė išvyko į Detroitą, kur sekmadienį, gegužės 28 dieną, Dievo Apvaizdos lietuvių parapijoje turėjo savo poezijos rečitalį — žr. Liūdos Rugienienės straipsnį praėjusios savaitės, birželio 17 dienos, *Draugo* kultūriniame priede, kuriame taip pat buvo išspausdintas Ramutės Skučaitės eilėraščių pluoštas. — *Red.)*

(Nukelta į 2 psl.)

Po šiemetinių Poezijos dienų Chicagoje, vykusių gegužės 26 ir 27 dieną Jaunimo centre, antrojo vakaro programos dalyviai: poetas Kazys Bradūnas, skaitęs savo donelaitinės temos eilėraščius pirmąjį vakarą, Antro kaimo aktorė Vida Gilvydienė, poetė Ramutė Skučaitė, poetė Julija Švabaitė, Antro kaimo prievaizda ir aktorius Algirdas Titus Antanaitis, poetė Liūnė Sutema ir Antro kaimo aktorė Alida Vitaitė.

Nuotrauka Zuzanos Žilevičienės

Kazio Yakučio rečitalis New Yorke

ALDONA KEPALAITĖ

Gal dėl gražaus pavasariško oro, gal dėl reklamos trūkumo lietuvių visuomenės mažai pastebėtas liko Kazio Yakučio dainų ir arijų rečitalis, įvykęs gegužės 13 dieną Weill Recital Hall at Carnegie Hall, New Yorke. Tačiau tiems, kurie atsilankė, ir salę pripildžiusiai nelietuvių publikai tai buvo neužmirštamas pergyvenimas.

Šiame rečitalyje Yakutis pasirodė pilnoje vokalinėje ir muzikinėje aukštumoje ir pasiekė naujų interpretacinių gilumų. Jo baritono balsas buvo be galo išlygintas visuose registruose ir neprarado to savito tembro nei pianissimo, nei dramatiniuose momentuose. Sugebėjimas ir jėga komunikuoti leido klausytojams pasijusti lyg ir menininko svečiais, kuriuos šeimininkas vaišina savo vidiniu pasauliu.

Pianisto Dennis Helmrich asmenyje Yakutis rado idealų akompaniatorių-partnerį: jautrų kiekvienai subtiliausiai intencijai, kiekvienai frazavimo plonybei, kiekvienam dramatiniam polėkiui, kiekvienam agoginiam niuansui. Tokia darni ir išraiškinga kolaboracija buvo neabejotinai svarus įnašas į viso rečitalio pasisekimą.

Vakaro programa prasidėjo ankstyvu italų baroku. Jau pati pirmoji daina, Jacopo Peri „Invocazione di Orfeo", gražiai pranašavo, ką toliau girdėsime: stilistinį jautrumą, ilgą, išlaikytą legato liniją, kūrinio visumos jausmą. Antonio Lotti „Pur dicesti" atnešė lengvesnę nuotaiką, lanksčius ornamentinius pasažus. Alessandro Stradella „Pieta, Signore" išsiveržė giliu elegišku išgyvenimu.

Kazys Yakutis

Iš ten persikėlėme į Schuberto romantinį pasaulį. Penkios Yakučio pasirinktos dainos — visos neciklinės, kai kurios retai girdimos — sudarė darnią, ekspresyviai įvairią visumą. Tikrai „šubertiškai" plaukianti „Fruehlingsglaube" ir paslaptingai koncentruota „Wanderers Nachtlied" davė progos išlaikytai lyriškai ekspresijai. Platesnės apimties „Ganymed" pagavo savo ekstatišku skrydžiu. Nuostabiai šviežiai atlikta žinomoji „Staendchen" ir žaismingoji „Seligkeit" vykusiai išbalansavo šią gražią grupę.

Pirmą programos dalį užbaigė lietuvių kompozitorių dainos. Tradicinės, visiems žinomos „Tykiai, tykiai" (Miko Petrausko aranžuota), Vanagaičio „Dul, dul, dudelė" ir Šimkaus „Kur bakūžė" atgimė kaip naujos, Yakučio įtikinančiai interpretuotos. Neužmirštama liko K. V. Banaičio „Aš per naktį" — savo iššaukiančia įžanga, nuolat augančia įtampa, kuri neišvengiamai veda į tragišką kulminaciją ir — ištirpsta į vos girdimą skundą.

Po pertraukos menininkas, kiek nukrypdamas nuo griežtų rečitalių programų tradicijų, apdovanojo mus penkiomis operų arijomis. Bet, manau, nė puristai dėl to nesupyktų... Juk jos taip gerai kontrastavo lyriškajai pirmajai koncerto daliai. Arijose Yakučio balsas atsivėrė didesniu — operiniu pilnumu. Dennis Helmrich jautrūs akompanimentai sugestionavo orkestro spalvas.

„Vien, Leonora" iš Donizetti operos „La Favorita" ir „Ah, per sempre" iš Bellini operos „I Puritani" parodė gražų bel canto ir — Bellini arijoje — dekoratyvią koloratūrą. Wagnerio „O du mein holder Abendstern" iš Tannhaeuser" Jakučio interpretacijoje tapo vientisa, nenutraukiama legato melodija, lyriška gilaus ilgesio išraiška. „O Nadir" iš Bizet „Perlų žvejų" ir „Eri tu" iš Verdi „Kaukių baliaus" nuskambėjo kaip pilnos, savyje išbaigtos dramos. Čia vėl išsiveržė tas tamsus, dramatiškas tragizmas, taip pagaunančiai išsireiškęs jau pirmoje programos dalyje. Kažkodėl tie momentai ypačiai ryškiai pasiliko atmintyje...

Dėkingos ir entuziastingos publikos išprašytas „bisas", amerikiečio kompozitoriaus Ernest Charles „When I have Sung my Songs" nuskambėjo kaip kažkoks tylus atsisveikinimas ir iškėlė klausytojui neatsakytą klausimą. Ar tai galėjo būti „sudie"? Ne. Ne po tokio rečitalio. Tebūna tai „iki pasimatymo". Greito.

Dailininkas Augustinas Savickas tarptautinėje meno parodoje Chicagoje

JUOZAS PRUNSKIS

Chicagoje, Navy Pier erdviose salėse, nuo gegužės 11 iki 16 dienos vyko dešimtoji tarptautinė meno paroda, gausi tapybos, skulptūros ir kitų dailės šakų kūriniais. Joje dalyvavo daugiau kaip 2,000 menininkų, kurių kūrinius suvežė apie 200 galerijų iš daugiau kaip 20 valstybių. Čia buvo kūrinių iš Australijos, Austrijos, Belgijos, Ispanijos, Italijos, Anglijos, Prancūzijos, Vokietijos, Suomijos, Švedijos, Šveicarijos. Daugiausia, žinoma, buvo iš JAV, ir tai iš įvairių miestų nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno.

Daugelis pa[illegible] bėjo prie Lakeside galerijos paviljono švytinčią Lietuvos trispalvę. Čia buvo išstatyti vienintelio toje parodoje dalyvaujančio lietuvio Augustino Savicko kūriniai. Vien tik jiems ir buvo skirtas Lakeside galerijos paviljonas, kur buvo rodomi 26 dailininko darbai.

Augustinas Savickas yra rašytojo, diplomato Jurgio Savickio sūnus, gimęs 1919 m. gegužės mėn. 12 d. Kopenhagoje, Danijoje, kur jo tėvas tuo metu buvo Lietuvos pasiuntinys. Taigi neseniai dailininkas šventė 70 metų amžiaus sukaktį. Gyvena Vilniuje. Savickas mokėsi Aušros gimnazijoje Kaune, studijavo Meno mokykloje, Vilniaus dailės akademijoje. Karo metu pasitraukęs į Sovietų Sąjungą, kurį laiką dirbo Kazachstano kolchoze, buvo mobilizuotas, gilino meno studijas Maskvoje, Prancūzijoje. Mokslinę disertaciją parašė apie lietuvišką peizažą tapyboje.

Augustinas Savickas „Golgota", 1988

Šioje parodoje sutikta lietuvaitė iš Vilniaus pasakojo, kad Augustinas Savickas yra vienas iš stipriausių Lietuvos menininkų grupinėse parodose, yra suruošęs daug ir individualių parodų. Jis pats yra gausiai piešęs Prancūzijos, Kaukazo peizažus, bet šioje parodoje jis daugiau reiškiasi figūrine tapyba, su gausiomis religinėmis temomis, kaip Angelas, Archangelas Mykolas (paveikslas parduotas už 2,500 dolerių), Archangelas Gabrielius, Angeliškoji muzika, Angelas ir gėlių mergaitė, Šventenybė. Šiuose paveiksluose jaučiami mūsų liaudies meno, o taip pat ikonų atgarsiai.

Dailininkas yra studijavęs filosofiją, todėl į savo kūrybą mėgsta įnešti gilesnės minties, kurdamas tokius paveikslus, kaip Dangaus garsai, Kryžius, Melodija, Pieta vakare, Raudonasis Angelas, Šviesa ir kančia, Liūdesys. Jo išstatyti kūriniai yra platesnio potepio, siekiantys spalvinio sodrumo, realistiškai impresionistiniai, tamsokų spalvų. Forma yra šių laikų, ekspresyvi. Vilniuje 1987 metais buvo išleistas stambus jo kūrinių albumas su plačiu jo kūrybos aptarimu. Ten pažymima, kaip jis medinėse skulptūrose ieškojo šių laikų ekspresijos būdų.

Augustinas Savickas yra parašęs daug studijinių straipsnių bei knygų, buvo pakviestas meno profesorium valstybinėje meno mokykloje. Pats yra laimėjęs valstybinę meno premiją. Šiemet kartu su dailininku Kęstučiu Musteikiu liepos 9 dieną žada atvykti į Chicagą ir čia Lakeside studijoje tęsti savo kūrybą, susipažindamas ir su šio krašto menu. Chicagos apylinkėse gyvena jo žmonos brolis Jonas Levickas, Marquette parko LB pirmininkas, kuris rūpinosi šia paroda ir Lietuvos vėliavos į ją įvedimu.

Poezijos dienos Chicagoje

(Atkelta iš 1 psl.)

Alida Vitaitė supažindino klausytojus su poete Julija Švabaite, o Vida Gilvydienė — su poete Liūne Sutema. Pirmoji savo kūrybą skaitė Liūnė Sutema. Ji pasirinko ištraukas iš eilėraščių ciklo „Grafitti": žaidžiu su žemėlapiu — keičiu ribas, mokausi gyventi be žodžių. Julija Švabaitė paskaitė kelis eilėraščius iš ciklo „Užuojautos namai". Eilėraščiuose centrinė tema: mirtis, atsisveikinimas su mylimu asmeniu.

Liūnė Sutema antrame pasirodyme paskaitė daugiau ištraukų iš eilėraščių ciklo „Grafitti": viską lietus nuplaus, nuskalaus; blyškūs, bebruožiai veidai; bevaisiai sodai, nederlingi laukai; nemyliu žmogaus, tik gyvenu šalia jo. Julija Švabaitė paskaitė eilėraščių iš ciklo „Susitikimai eilėraštyje": istorijos sąsiuviniai išbraukyti raudonu rašalu; laistomi lietuviški kapai.

Pertraukos metu klausytojai įsigijo knygų, siurbčiojo kavą ir skonėjosi Jaunimo centro Moterų klubo paruoštais skanumynais.

Antroji vakaro dalis buvo skirta poeto Antano Miškinio kūrybai. Įvadui girdėjome eilėraštį „Rūtelė žalioji". Algirdas Titus Antanaitis kalbėjo apie Antaną Miškinį ir jo Sibiro poeziją. Aistis jį vadina poetu iš Dievo malonės. Jo patriotinėj poezijoj atsispindi visas Lietuvos likimas. Kritiko Vytauto Kubiliaus įvade į Miškinio „Psalmes" skaitome, kad tai tautos kančių metraštis, surašytas ant cemento maišelio skiaučių. Tai Antano Miškinio skausmo ir nevilties šauksmas.

Antro kaimo aktoriai: Vida Gilvydienė, Alida Vitaitė, Algirdas Titus Antanaitis deklamavo Miškinio psalmes: Rūpintojėlių Lietuva; Išvežimai; Pasimatymai su motina I; Iš gilumų šaukiamės; Neramūs sapnai; Improvizacija; Sąžinės balsas; Rytinė žvaigždė; Vakarė žvaigždė; Pasimatymai su motina II; Septynios sopulio raudos.

Įtaigiai nuskambėjo Antano Miškinio taip savita meilės Lietuvai poezija, kuri neturi atitikmens jokio kito mūsų poeto vaizduotėje. Gal tiktai skaitovai geriau būtų padarę, eilėraščius neperteikdami dialogo būdu, o kiekvienas ištisai juos deklamuodamas — kadangi Miškinis yra modernus poetas, ir balsas jo eilėraštyje yra vientisas — ne taip, kaip Baranauskas, Miškinis ir Lietuvos klausia, ir ją įkūnydamas atsako.

Antanas Miškinis — detalė iš šiemetinių Poezijos dienų plakato, suprojektuoto dailininko Petro Aleksos.

Jaunimo centro Moterų klubo vardu Saliomėja Endrijonienė padėkojo Poezijos dienų dalyviams ir klausytojams ir kvietė sugrįžti ateinančiais metais. Klausytojai skirstėsi su maloniais dviejų vakarų prisiminimais. Dailiu Poezijos dienų suvenyru lieka gražiai atspausdintas plakatas ir programa. Juos paruošė dailininkas Petras Aleksa.

(kor.)

Antrojo Poezijos dienų vakaro metu: (kairėje) Antro kaimo aktorė Vida Gilvydienė ir poetės Liūnė Sutema ir Julija Švabaitė, (dešinėje) viešnia poetė iš Lietuvos Ramutė Skučaitė perteikia savo eilėraščius.

Nuotraukos Zuzanos Žilevičienės

Dalis publikos per Poezijos dienų antrąjį vakarą, gegužės 27 dieną, Jaunimo centre, Chicagoje.

Nuotrauka Zuzanos Žilevičienės

Lietuvių PEN centre Vilniuje

Birželio 1 d. lietuvių PEN centro susirinkime buvo išklausyta rašytojo R. Lankausko ataskaita apie tarptautinio PEN klubo suvažiavimą, įvykusį gegužės 7-12 d. Mastrichte (Olandija). Lietuvių PEN centro prezidentu išrinktas rašytojas R. Lankauskas, sekretore — užsienio literatūros tyrinėtoja G. Baužytė-Čepinskienė. Į lietuvių PEN centro tarybą įeina rašytojai R. Gavelis, E. Mikulėnaitė, K. Platelis. Susirinkimas išrinko delegatus į 54-ąjį tarptautinio PEN klubo kongresą, kuris bus surengtas rugsėjo 23 — spalio 1 d. Toronte ir Montrealyje (Kanada). Tai R. Lankauskas ir R. Gavelis. Svečių teisėmis į kongresą vyks R. Kašauskas, A. Krasnovas, K. Platelis, G. Baužytė-Čepinskienė. Dabar lietuvių PEN centrui priklauso šie literatai: V. Astas, V. Dautartas, P. Dirgėla, S. Geda, J. Glinskis, A. Grybauskas, E. Ignatavičius, L. Jacinevičius, A. Jonynas, J. Juškaitis, M. Martinaitis, J. Mikelinskas, L. Petravičius, V. Rubavičius, K. Saja, S. Šaltenis, J. Vaičiūnaitė, A. Zalatorius. Jau prisidėjo išeivijos rašytojas A. Landsbergis, vėliau prisidės ir kiti. Susirinkimas priėmė rezoliuciją, nukreiptą prieš cenzūrą.

Lietuvių PEN centro pareiškimas

Istorikai, tiriantys stalinizmo nusikaltimus lietuvių tautai, negali pasinaudoti visais pokario metų archyviniais šaltiniais. Į bibliotekų specfondus vėl tremiamos knygos, periodiniai leidiniai, gaunami iš užsienio. Leidyklos ir toliau prievartaujamos pateikti išankstinei cenzūrai memuarus, publicistikos kūrinius, knygas, kuriose bent kiek užsimenama apie miliciją, saugumo organus, kariuomenę, valstybinės valdžios ir partijos aparato darbuotojus. Lietuvos TSR Ministrų Tarybai pavaldi Vyriausioji valstybinių paslapčių spaudoje saugojimo valdyba (Glavlitas) tuo grubiai pažeidinėja Lietuvos piliečių konstitucinę teisę naudotis TSRS ir pasaulinės kultūros vertybėmis, esančiomis valstybiniuose ir visuomeniniuose fonduose, varžo pažiūrų, meninės kūrybos ir spaudos konstitucines laisves.

Karinės, politinės, mokslinės ir kitokios informacijos, galinčios pakenkti valstybės interesams, saugojimu rūpinasi kiekviena organizacija ir įstaiga, šios informacijos turinti, nes visa, kas kenkia valstybės ir visuomenės interesams, draudžia Lietuvos TSR Konstitucija, persekioja baudžiamoji teisė. Tuo tarpu partijos, komitetų, tarybų, ministerijų, įvairių žinybų valdžios aparatams Glavlitas tarnauja dvejopai: apdraudžia juos nuo atsakomybės, nuslepia nuo visuomenės tiesą apie jų darbą. Prisidengdamas valstybinių ir karinių paslapčių saugojimo intencija, Glavlitas iš tikrųjų saugo nomenklatūros ir tarybinės biurokratijos paslaptis.

Todėl lietuvių PEN centras, vadovaudamasis tarptautinio PEN klubo chartija, remdamasis Visuotine žmogaus teisių deklaracija ir Lietuvos TSR Konstitucija, pareiškia:

Cenzūra — tai grįžimas į stagnaciją ir akivaizdus kultūros plėtros varžymas. Pagaliau tai ne kas kita, kaip pasikėsinimas į pertvarką ir sąmoningas jos proceso stabdymas, darantis didelę žalą visuomenės atsinaujinimui.

Glavlito, kurį stalinistinėje epochoje savisaugos interesais sukūrė komandinė administracinė valdymo sistema, toliau vykdoma cenzūra yra antihumanistinė, antikonstitucinė ir turi būti nedelsiant sustabdyta Lietuvos TSR Konstitucijoje nustatyta įstatymdavystės tvarka.

Ir valstybės, ir piliečių interesus gali apginti tik įstatymai, nepažeidžiantys piliečių konstitucinių teisių bei laisvių ir griežtai reglamentuojantys valstybinės kontrolės ribas.

Kiek rovė neišrovė, kiek skynė nenuskynė...

„Armonikos" gastrolės Jungtinėse Amerikos Valstybėse ir Kanadoje

DALIA KUČĖNIENĖ

Lietuvos televizijos ir radijo ansamblis „Armonika" po savo pirmųjų dviejų koncertų šį pavasarį Šiaurės Amerikoje — Floridoje atvyko pas Chicagos lietuvius. Tris vakarus (gegužės 28, 29 ir 31 dienomis) ansamblio nariai su dideliu pasisekimu atliko programas Jaunimo centro sklidinai pilnoje didžiojoje salėje.

Ansamblio vadovas Stasys Liupkevičius „Armonikai" sėkmingai vadovauja jau devynerius metus. Chicagoje matėme ansamblio nepilną sudėtį — vienuolika artistų. Visi „Armonikos" ansamblio nariai yra savo srities profesionalai: teatro aktoriai, operos dainininkai, orkestrų instrumentalistai. Jų atlikimas savo užduočių buvo brandus, gerai suplanuotas, profesionaliai vykdomas. Koncertų pobūdis gal būtų analogiškas amerikiečių „country" arba „pop" muzikos stiliaus žanrui, kuris iš tikrųjų ir yra vienas iš populiariausių plačioje visuomenėje.

„Armonikos" repertuare skambėjo lietuvių poezijos ir grožinės prozos žodis, šokio muzika ir tautinio kolorito išplėtotos liaudies dainos. Visų trijų vakarų programos vystėsi sklandžiai, tarsi vienos tematikos rėmuose: meilė besilaisvinančiai, nepaprasto gamtos grožio ir mielų žmonių šaliai — Lietuvai. Vienos dainos žodžiais simboliškai nuskambėjo lietuvių tautos amžinasis atsparumas pavergėjams: *Kiek rovė neišrovė, / Kiek skynė nenuskynė, / Todėl, kad tu mums šventovė, / Todėl, kad tu mums tėvynė...*

„Armonikos" ansamblio nariai po koncerto Chicagos Jaunimo centro didžiosios salės scenoje.

Nuotrauka Kristinos Likanderytės

Programai įžangą padarė ansamblio skaitovas, aktorius Tomas Vaisieta, su Kristijono Donelaičio „Metų" pavasarišku sveikinimu: „Sveiks, svieteli margs!". (Džiugu, kad ši „Metų" ištrauka, atrodo, tampa tradicine ir prasminga Lietuvos artistų su išeiviais susitikimo forma — nes perkelta prasme ji prašo Dievą laiminti visus lietuvius dabartyje.) Sodraus balso poetinių ir prozos tekstų interpretatorius Tomas Vaisieta stebino savo puikia technika. Programai pasibaigus, buvo aišku, kad matėme ir girdėjome vieną iš brandžiausių Lietuvos aktorių, kuris perteikė kiekvieną, nežiūrint, kokio skirtingo pobūdžio, literatūrinį tekstą dinamiškai, natūraliai, atsiremdamas ne į patosu pagrįstą interpretavimą, bet į žodžio ir sakinių reikšmę.

Tarp žemaitiškų trankių polkelių, biržietiškų skudučių bei buitiškų valsų, guviai ir išradingai ansamblio instrumentalistų grojamų, taip pat girdėjome trijų solistų: Nijolės Penikaitės-Jasiukėnienės, Ramučio Kaspariūno ir Zenono Žemaičio tercetus ir duetus, dainuojamus švaria dikcija ir su menišku nuoseklumu.

Šis liaudiškos kapelos pobūdžio muzikinis ansamblis savo skardumu, harmonijų paprastumu bei džiaugsmą keliančiomis nuotaikomis primena kitų tautų panašios paskirties liaudiškas kapelas, kaip antai gerą ūpą keliančius Meksikos mariachis ar Marienplatz prie miesto rotušės bemuzikuojančius bavarus. Čia autentiškas, sudėtingas liaudies dainų sąskambis yra tapęs perharmonizuotas miestiečio skoniui. „Armonikos" muzikinis repertuaras, programuotas „liupkevičišku" monolitiniu savitumu, liks ilgai nepamirštamas išeivijoje: Chicagoje, Detroite, Baltimorėje, Clevelande, New Yorke, Montreąlyje, Toronte, Hamiltone ir tuose tūkstančiuose namų, kur jau aidi „Armonikos" garsajuostės.

Aktorius Tomas Vaisieta viename sąmojingame intarpe paminėjo, kad jiems ilgai truko atsisveikinti su Lietuvos trim buriniais laivais — Daile, Audra ir Lietuva, besiruošiantiems į kelionę per Atlantą. Mūsų džiaugsmui jie jau pasiekė Amerikos krantus. Kol buriuotojai kovojo su bangomis, „Armonika" čia kėlė džiaugsmo bangas, iššaukė nenutrūkstančias ovacijas. Ir tarsi po gaivinančio lietaus — nostalgiškos lietuviškos muzikos tūkstantinės minios džiaugėsi, plojo ir dėkojo. O širdyse atsiliepė po visų kartu sugiedoto Lietuvos himno skaitovo pabrėžtiems, tvirtiems atsisveikinimo žodžiams: „Vienybė težydi".

„Armonikos" koncertų rengėjai ir koordinatoriai buvo Lithuanian American Radio vedėjai Tolius ir Pranė Slutai bei American Travel Service Bureau vedėjai Aleksas ir Vena Lauraičiai.

R. Vėliuvienės grafika. Iš ciklo „Šventės". II. Joninės. 1978.

Ugnė Jotvingytė

AKISTATA SU BŪTIMI

„Tu gyveni tiktai akimirkos gyvenimą" —
Pasakė išdaigininkė plaštakė ir,
Išmintį palikusi, pasuko link plazdančio laužo
Pamiškėje
kur akimirksniu dingo nebūty.

Joninės, 1984

TU AMŽINA

Tu amžina, Tėvyne mano —
Tau nesiliaus skambėjęs Saulės himnas,
Neišbals mėnulio šviesa...
Tau visados skleisis pirmosios žibuoklės
Belmonto kalne ir šilų atšlaitėse.
Tu nenustosi buvusi jauna
Brestančios varpos siūbavime,
Tu būsi mums visados jauna,
Nebijanti amžių naštos Motina.

Senele Lietuva, nuo lopšio
Dega krūtinėje meilė Tau,
Palinkusiai prie senkapių,
Sugriuvusiai po koplytstulpiais prie kelių,
Tyliai su šiurpu žvelgiančiai
Į išniekinimą šventų vardų ir vietų.
Gerbiu Tave, žilagalve mano,
Savo atminty vis tebenešančią
Tautos istoriją ir josios kančią.

Seniai tapo man šventu žodis LIETUVA...
Ką reiškia jis?
O reiškia daug ką: tai mano kraujas
Ir mano žaizdos, atsiveriančios
Su kiekvienu žingsniu tavo laukais ir miškais.

Tai yra manosios žemės kvapas —
sodrios ir ištroškusios —
Tai kvapas senos priemenės, nuskaidrintos
saulėlydžio varsų spinduliais.
Tai mano gimtieji namai, kuriuosna
gimė nerami dvasia mana.

1985 m. gegužis

Keturi urbanistikos ir architektūros leidiniai

JURGIS GIMBUTAS

Pastebime, kad naujų Lietuvoje išleidžiamų knygų politinė frazeologija ir įžanginė motyvacija apsivalė nuo primestinių duoklių okupantui. Tačiau pasitaikydavo, kad mokslinėje literatūroje ir kiek anksčiau buvo išvengiama primestinės politikos, ypač urbanistikos ir architektūros veikaluose. Buvo gauti keturi tokie leidiniai, kuriuos peržvelgsime chronologine eile, pagal datas, kada jie buvo duoti rinkti spaustuvei.

Urbanistika ir rajoninis planavimas yra Lietuvos Aukštųjų mokyklų mokslo darbų serijinis leidinys. Jo 14-ąjį sąsiuvinį pagamino „Mokslo" leidykla Vilniuje. Duota rinkti 1987 m. lapkričio mėn. 12 d., išleidimo metai 1987. Atsakingasis redaktorius K. Šešelgis, redakcinėje kolegijoje: J. Baršauskas, A. Miškinis, V. Stauskas ir J. Vanagas. Knygutė 124 puslapių, tekstai iliustruoti planais, diagramomis ir paveikslais. Tiražas mažas, vos 500 egzempliorių, kaip ir ankstesnieji to leidinio sąsiuviniai. Išspausdinta 10 straipsnių. Jų tematika bendra: *Trakų* miesto urbanistinės ir architektūrinės problemos. Pirmasis ir didžiausias straipsnis yra Algimanto Miškinio „Kai kurios XIX-XX a. Trakų miesto architektūros formavimo koncepcijos", 16 puslapių, su 8 planeliais nuo 1801 iki 1971 metų. Autoriaus baigiamosios pastabos taikomos dabarčiai: „XX a. antrojoje pusėje [...] miestai būdavo labai greitai statomi [...] nuo XX a. septintojo dešimtmečio naudojant industrinius standartinius gaminius buvo niveliuojamas miestų vaizdas, prarandamos galimybės tinkamai prisiderinti prie gamtos, esamos būklės elementų".

Kiti autoriai, nagrinėją Trakų planavimą ar miesto raidą, yra: Algirdas Baliulis, Stasys Mikulionis (su jo atkurtos pusiasalio aptvarinės pilies piešiniais), Česlovas Kudaba, Martynas Purvinas (rusų kalba apie kraštovaizdį, su trumpute lietuviška santrauka), Marija Purvinienė, Vladas Stauskas, Alfredas Budreika (kartu su Valdemaru Gricium), Saulius Dagelis. Pridėtos santraukos rusų ir anglų kalbomis. Visi straipsniai įteikti leidėjui 1985 metais.

Antras dėmesio vertas leidinys, taip pat straipsnių rinkinys, yra *Lietuvos TSR architektūros klausimai*, 9-o tomo 1-asis sąsiuvinis. Leidžia Lietuvos statybos ir architektūros mokslinio tyrimo institutas ir Vilniaus inžinerinis statybos institutas (ar ne per ilgi įstaigų vardai?), pagamino „Mokslo" leidykla Vilniuje. Duota rinkti 1987 m. rugsėjo mėn. 16 d., išleidimo metai 1988, straipsniai įteikti 1986 metų sausio mėnesį. Atsakingasis redaktorius V. Barkauskas, mokslinė redaktorė A. Jankevičienė; redakcinėje kolegijoje dar yra J. Minkevičius ir A. Spelskis (miręs). Knygutė 124 puslapių, gausiai iliustruota. Tiražas 600 egzempliorių. Bendroji tematika: Architektūros istorija. Pirmasis ir didžiausias straipsnis yra „Krėvos pilies istoriniai ir architektūriniai-archeologiniai tyrimai", išspausdintas rusų kalba su trumpa lietuviška santrauka; autoriai — M. A. Tkačiov ir O. A. Trusov; 20 puslapių, 18 iliustracijų. Toliau eina Algės Jankevičienės ir Alinos Samukienės „Gotikos reliktai Vilniaus Dominikonų architektūros ansamblyje", lietuvių kalba su trumpa rusiška santrauka, kaip ir visi kiti leidinio straipsniai; 12 puslapių, 9 paveikslai. Dalia Puodžiukienė nagrinėja „Kai kuriuos XVII a. Kėdainių architektūros bruožus" (12 psl., 8 pav.). Sigitos Samuolienės tema „Kai kurie XVII a. antrosios pusės stiuko lipdybos bruožai Lietuvoje" yra vertingas įnašas bažnyčių interjerų išaiškinimui (11 psl., 8 pav.). A. J. Baranowski iš Varšuvos gilinasi į „Kai kuriuos Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės regionų ir miestų architektūros raidos veiksnius". Jo straipsnį išvertė į lietuvių kalbą Vladas Zubovas (pavardė neįrašyta, bet žinoma iš kitur), paaiškinęs vertėjo įžangoje, kad straipsnyje siekiama parodyti, kokią įtaką turėjo vienuolių ordinai DLK architektūrai (11 puslapių straipsnis be iliustracijų).

Antrojoje tomo pusėje Algimantas Miškinis koncentruojasi ties „XVIII a. pabaigos Jonavos architektūra" (8 psl., 3 pav.). Toliau eina Jono Tatorio „Klaipėdos gyvenamieji namai XVIII a.–XIX a. pirmojoje pusėje" (14 psl., 5 pav.). Nijolė Lukšionytė grąžina skaitytoją į mūsų laikus su gausiau iliustruotu straipsniu „XIX a. pabaigos — XX a. pradžios Vilniaus gyvenamųjų namų kompleksai" (15 psl., 12 pav.). Jolita Kančienė užsklendžia leidinį straipsniu apie Nepriklausomos Lietuvos architektūrinius laimėjimus „Racionalizmas Kauno tarpukario laikotarpio gyvenamuosiuose namuose (1918-1940)". 17-os puslapių, 10 paveikslų studija teikia gana išsamų vaizdą, kas statėsi ir kas projektavo namus Kaune. Architektė Kančienė šitaip charakterizuoja laikinosios sostinės architektus: „Kuriant racionalistinę architektūrą, daug prisidėjo užsienyje studijavę Lietuvos architektai, kurie kartu su architektūros mokyklų tradicijomis pasisėmė ir naujų idėjų, kūrėjų akiratį plėtė profesinės komandiruotės, spauda. [...] Kauno racionalizmas savitas, saikingas, kartu ir emocionaliai įtaigus. [...] ...lanksčiai pritaikomos įprastos gyvenimo normos, statybos ir ekonomikos sąlygos, praeities tradicijos". Suminėjo architektų S. Kudoko, V. Landsbergio-Žemkalnio, B. Elsbergo, F. Vizbaro, A. Funko, V. Dubeneckio, L. Zimano, I. Trakmano, F. Bielinskio, M. Songailos projektus. Pateikė ir užsakytojų, namų savininkų pavardes. Nepaminėjo nei inžinierių, nei statybų rangovų. *Lietuvos architektūros klausimų* serija, leidžiama nuo 1960 metų, yra sukaupusi didžiai vertingos medžiagos ir įžvalgių studijų.

Trečioji šios apžvalgos knygutė yra Vytauto Levandausko *Šiaulių renesanso paminklas*. Išleido „Mintis" Vilniuje 1988 metais, 64 puslapių, iliustruota. Duota rinkti 1987 m. spalio mėn. 21 d.

(Nukelta į 4 psl.)

Gastrolių metu Clevelande „Armonikos" ansamblio nariai su klivlandiškiais lietuviais Clevelando miesto centre — priekyje, viduryje (kūpo) „Armonikos" ansamblio vadovas Stasys Liupkevičius. Nuotrauka Vlado Bacevičiaus

„Armonika" vizituoja Clevelando burmistrą Voinovich: antras iš kairės — Tomas Vaisieta, šalia jo Stasys Liupkevičius. Vidury, paskutinėje eilėje — Zenonas Žemaitis ir Ramutis Kaspariūnas. Priekyje — miesto burmistras ir Gražina Kudukienė, dešinėje — dr. Antanas Butkus. Nuotrauka Vlado Bacevičiaus

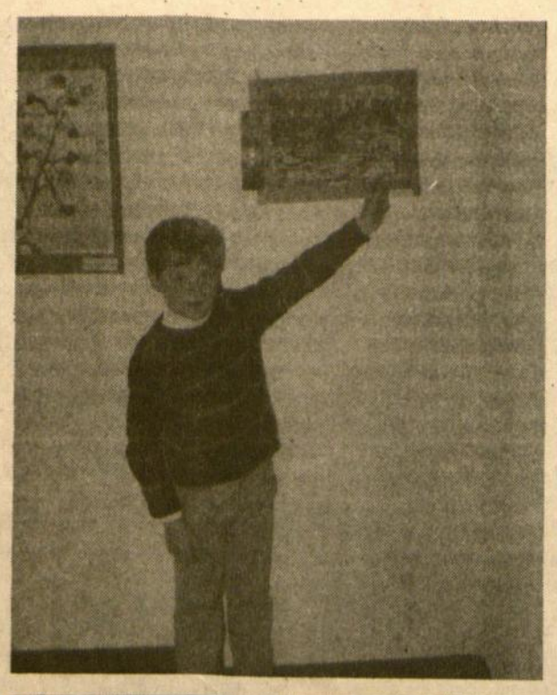

Vaizdai iš vaikų meno parodos atidarymo Čiurlionio galerijoje, Chicagoje, balandžio 2 dieną: (viršuje, kairėje) premijuotas parodos dalyvis Vytas Dailidė prie savo kūrinio, (dešinėje) premijuotųjų darbų autorių sąrašą skaito parodos rengėja Viktorija Matranga, šalia — JAV LB Kultūros tarybos, premijų mecenatės, pirmininkė Dalia Kučėnienė ir jury komisijos pirmininkė dailininkė Vanda Balukienė, (apačioje) Jonė Karužaitė su savo vyru Marin Arsenault vaidina į parodos atidarymą susirinkusiems mažiesiems.

Pavasarinė vaikų meno paroda Čiurlionio galerijoje, Chicagoje

Pirmoji visuotinė lietuvių kilmės vaikų meno paroda įvyko Chicagoje nuo balandžio 2 iki 16 dienos. Lietuvių dailės muziejaus nariai nutarė skatinti jaunuomenėj susidomėjimą parodomis ir suruošti vaikų meno parodą. Jeigu didieji muziejai rengia tokias parodas, tai kodėl nebandyti lietuvių tarpe? Tad pradėjom kviesti dailininkus. Gavę iš JAV LB Švietimo tarybos sąrašą visų lituanistinių mokyklų JAV-ėse ir visų tėvų adresus iš Chicagos apylinkių trijų lituanistinių mokyklų, siuntėme kvietimo laiškus. Taip ir susirinko 115 dailininkų, ne tik iš Chicagos apylinkių, bet ir iš Rochester, N.Y., lituanistinės mokyklos, ir iš Jackson, Michigan, vienos šeimos. Gavome visokiausių piešinių, tapybos, lipdymų, siuvinių, audinių, drožinių, skulptūrų, kaukių, fotografijų ir popieriaus lankstinių. Vaikai, tarp 5 ir 13 metų, vaizdžiai parodė savo stiprius gabumus ir pomėgius. Tarp gėlių ir gyvulių pasirodė ir erdvėlaiviai, ir sapnų pasakos. Lankytojai nustebo, matydami tokios įvairovės ir plataus masto — buvo trys pilni kambariai — vaikų kūrybą.

Per parodos atidarymą vyko labai įdomus pasirodymas, pritaikytas jauniesiems dailininkams. Jonė Karužaitė, kuri profesionaliai vaidina savo „Imagina Puppet Theatre" po Chicagos apylinkes, suruošė specialią programą vaikams. Spalvos kalbėjo ir, vaizduojamos charakteriais, kurie buvo lėlės ant stulpų, įžygiavo į galeriją paaiškinti vaikams spalvų ypatybes. Po programos vaikai subėgo apžiūrėti tas neregėtas lėles.

Ypatinga padėka tenka LB Kultūros tarybai už paskirtus pinigus premijoms, Daliai Kučėnienei už atvykimą į atidarymą, Emilijui Holenderiui už auką premijoms ir plakatams, kurie buvo išdalyti visiems dalyviams, Birutei Šontaitei už kabinimo darbą, Marytei Černiutei už įvairius patarnavimus, Ramunei Kubiliūtei už pažymėjimų kaligrafiją, Petrui Aleksai už skelbimo plakatą ir visoms parodos budėtojoms. Didelė padėka jury komisijos nariams: Vandai Balukienei, Audronei Elvikienei, Dianai Kizlauskienei, Daliai Šlenienei ir Algiui Trinkūnui už pareigingą ir energingą premijų skirstymą ir pagalbą kabinimo metu. Po šios parodos pasisekimo, tikimės ir kitais metais suruošti panašią vaikų meno parodą. Lauksime dar didesnio susidomėjimo iš kuriančių vaikų ir jų tėvų.

Iš Čiurlionio galerijos paroda buvo perkelta į Lemonto Pasaulio lietuvių centrą keliom savaitėm.

Viktorija Matranga

Bernardas Brazdžionis „Žemės L" bangomis

Praėjo Lietuvoje didžioji Poezijos pavasario šventė, kurioje šiais metais dalyvavo ir iš Los Angeles pakviestas lietuvių numylėtas poetas — tautos dainius Bernardas Brazdžionis. Atgimstanti Lietuva neapsakytai šiltai priėmė poetą. Taipgi neseniai Vilniuje buvo išleista ir Bernardo Brazdžionio kūrybos rinktinės *Poezijos pilnaties* nauja, papildyta laida. Kupinas įspūdžių, poetas jais pasidalys su Chicagos lietuviais per „Žemės L" radijo programą šiandien, birželio 24 dieną, 8:30 v.v. „Žemės L" radijo laidų nuolatinis korespondentas-bendradarbis Vytautas Plukas, grįžus poetui iš Lietuvos, įrašė labai atvirą, tiesaus žodžio pasikalbėjimą su juo, kurį „Žemė L" perteiks klausytojams šį vakarą.

„Žemė L" yra jaunųjų lietuvių profesionalų redaguojama savaitinė radijo laida Chicagoje. Pradėjusi transliuoti 1988 m. sausio 23 d., „Žemė L" skiriasi nuo kitų lietuviškų radijo programų JAV — ji labiau taikoma jaunesnio amžiaus klausytojams ir atstovauja jų interesams. Programose vyrauja šiuolaikinė klasikinė ir pramoginė muzika iš Lietuvos, o taip pat įvairios savaitinės rubrikos — kaip, pavyzdžiui, žinios iš Lietuvos Sąjūdžio akimis bei anglų kalba „Lithuania: Portrait of a Nation". Be to, „Žemė L" veda vienintelę JAV lietuvišką radijo programą vaikams „Labanaktis vaikučiai". „Žemė L" girdima šeštadieniais 8:30 v.v. 1490 AM ruožu iš WPNA radiofono Oak Park, Illinois.

ž. l.

„DRAUGO" PRIEDO VASAROS PERTRAUKA

Kaip ir kiekvienerių metų vasarą, *Draugo* kultūrinis priedas vieną mėnesį — šiais metais liepos mėnesį — nebus leidžiamas. Šis yra paskutinis *Draugo* kultūrinio priedo numeris prieš vasaros pertrauką, jis vėl pradės eiti nuo rugpjūčio 5 dienos. Bendradarbiai, su kuriais yra susitarta, jog jų kūryba ar straipsniai bus spausdinami, maloniai prašomi palaukti vėlyvos vasaros ar ankstyvo rudens.

Urbanistikos ir architektūros leidiniai

(Atkelta iš 3 psl.)

Tiražas — 5,000. Rašoma apie Šv. Petro ir Povilo bažnyčią, statytą maždaug tarp 1617-1634 metų. Autorius įrodo, kad iki šiol enciklopedijose ir kitur žymimos tos mūrinės bažnyčios statymo datos yra šiek tiek paankstintos. Bažnyčia visą laiką buvo naudojama savajai paskirčiai, yra „sąjunginės reikšmės" architektūros paminklas, po Antrojo pasaulinio karo apgriovimo atnaujinta. Knygutės turinys: Urbanistinė situacija; Pirmoji medinė bažnyčia; Mūrinės bažnyčios statyba XVII a; Tarp renesanso ir manierizmo; Vėlesni remontai ir rekonstrukcijos; Interjeras; Bokšto laikrodis ir varpai; Tvora ir vartai; Lyg feniksas iš pelenų; Literatūra ir šaltiniai. Pasinaudota gana gausia archyvine medžiaga, sukaupta Lietuvos valstybiniame istorijos archyve ir kitur. Pasirodo, kad iki šiol neišaiškinta, kas buvo šios unikalios bažnyčios architektas. Jo projektui įtakos turėjo statybos iniciatorių klebono Petro Tarvainio-Tarvaišo ir žemaičių seniūno Jeronimo Valavičiaus sumanymai ir pageidavimai. Šalia dabartinių ir Nepriklausomybės laikų nuotraukų randame keletą senesnių brėžinių ar piešinių: 1840 metų skliautų, 1868-1869 metų bokšto (dailininko Alfredo Roemerio; iliustracijos paraštėje klaidingai išspausdinta Rėmerio), 1875-1876 metų bendras vaizdas (dailininko Napoleono Ordos piešinio prasta reprodukcija). Ant viršelio — spalvota šių dienų bažnyčios šoninio fasado nuotrauka. Knygutė gražiai rikiuojasi į seriją, skirtą kultūros paminklams, bene vienuolikta iš eilės.

Ketvirtasis mūsų dėmesio objektas yra ne knyga, o straipsnių tąsa „Kaip kūrėsi ir augo Balninkai", parašyta architekto Algimanto Miškinio, išspausdinta Molėtų rajono laikraštyje *Pirmyn* 1988 m. gruodžio mėn. 3-17 d., Nr. 145-151, ir vėliau sudėta brošiūron. Urbanistas Miškinis yra paskelbęs daugybę panašių straipsnių — studijų. Balninkai išsiskiria iš kitų tuo, kad yra mažas miestelis prie Anykščių-Želvos kelio, o labai įdomios istorijos. Paminėtas 1338 metų prekybos sutartyje, buvęs didžiųjų kunigaikščių dvaras ir valsčiaus centras, gavęs Magdeburgo miestiškas teises, o po gaisrų nusmukęs iki 237 gyventojų (1863 metais), vėl paaugęs iki 567 gyventojų (1984 metais). Studija baigiama 1944 metais, kada Balninkai pusiau sudegė. Iliustruota keturiais schematiškais planeliais, gausiai dokumentuota. Ačiū ir laikraščio redaktoriui A. Papinigiui.

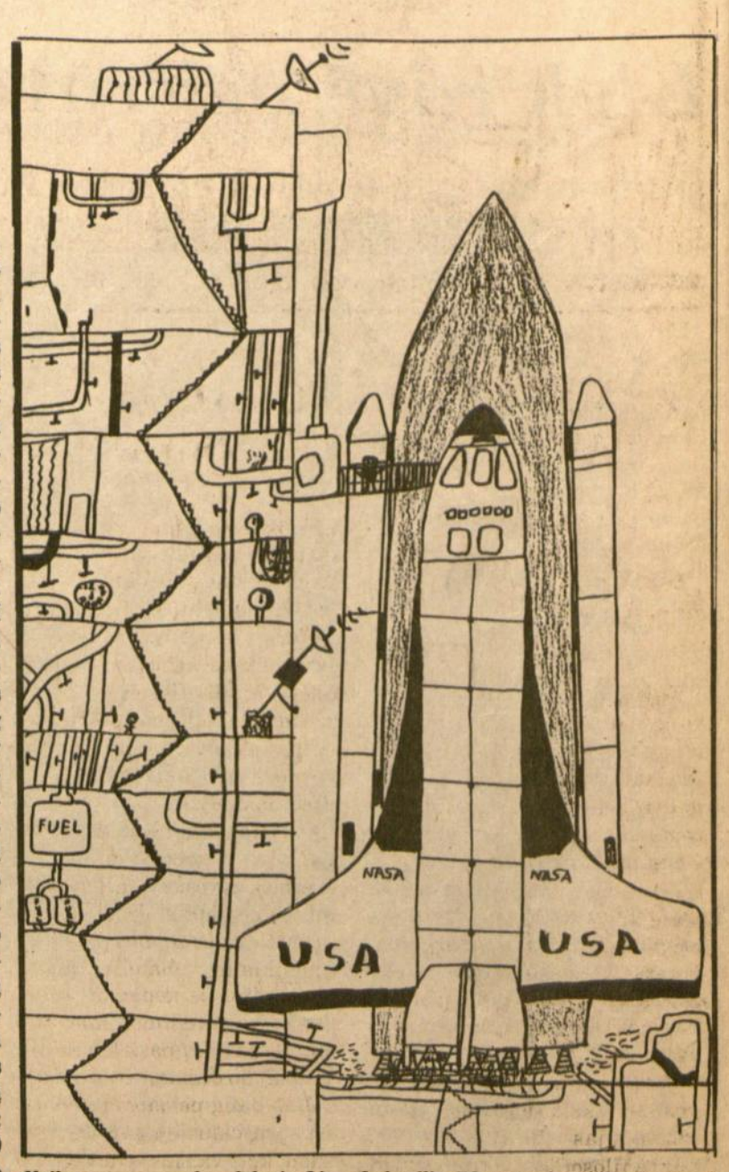

Vaikų meno parodos dalyvio Lino Jodwallio (10 metų, ketvirto skyriaus) piešinys.

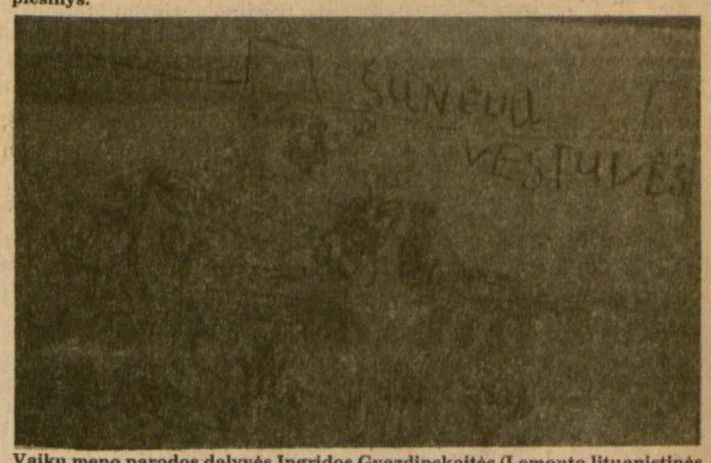

Vaikų meno parodos dalyvės Ingridos Gvazdinskaitės (Lemonto lituanistinės mokyklos darželio lankytojos) piešinys — „Šunelių vestuvės".

• **Dailininkas Alfonsas Dargis**, gyvenąs Friedrichshafen, Vokietijoje, šių metų gegužės 12 dieną šventė savo 80-ąjį gimtadienį. Sukaktuvinė jo darbų paroda buvo suruošta Čiurlionio galerijoje, Chicagoje, praėjusių metų lapkričio mėnesį. Šiuo metu dailininkas ruošiasi parodai ateinančiais metais Toronte. O šių metų birželio 8 dieną buvo atidaryta jo darbų paroda Dailės muziejuje, Vilniuje. Šią vasarą Lietuvoje besilankantys lietuviai iš užsienio turės progą pamatyti naujausius dailininko Alfonso Dargio darbus.

• **Antanui Saliui** pagerbti paminklinė lenta buvo atidengta Vilniaus universiteto didžiajame kieme. Pranešta, kad Antano Salio rašytinis palikimas išimamas iš „specfondų" ir pervedamas viešam naudojimui. Ne vienas lituanistas prisimena, kaip lietuvių kultūrinių vertybių niekintojas J. Žiugžda plūdo kalbininkus Vakaruose, o iš paskos jam pritarinėjo fukulteto pareigūnai. Antano Salio (1902-1972) raštų leidimas LKMA rūpesčiu jau baigiamas. Išspausdinti trys raštų tomai gaunami ir Lietuvoje. Raštus redaguoja dr. Petras Jonikas.

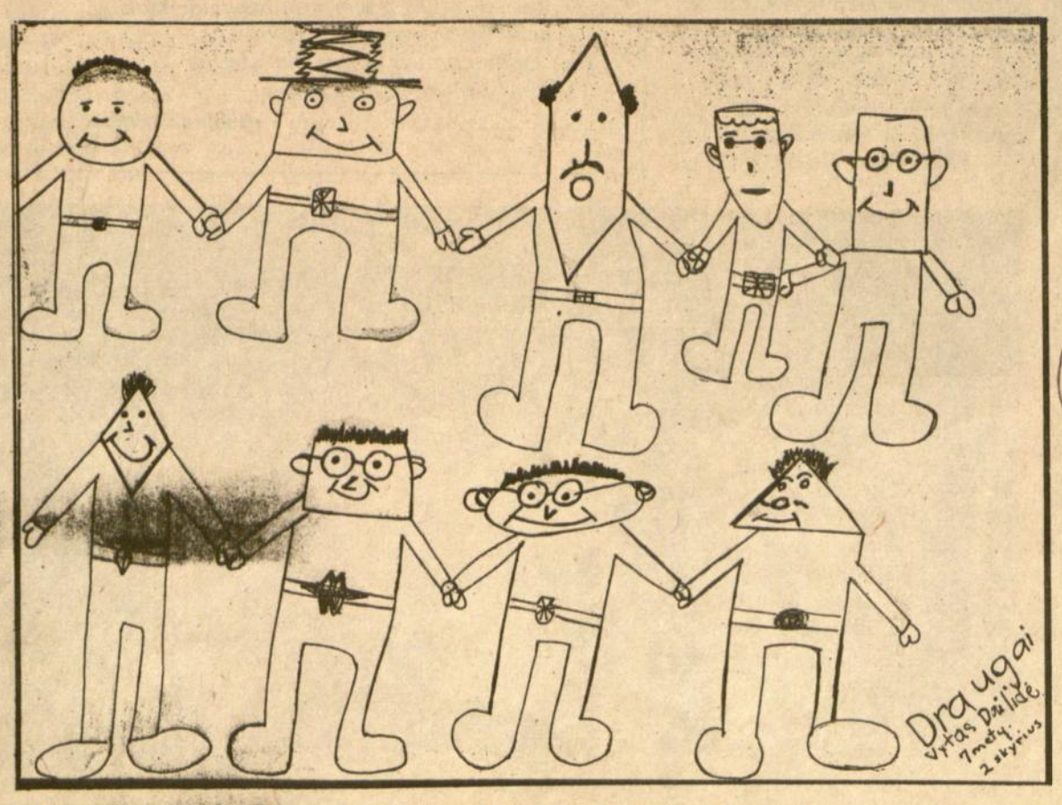

Vaikų meno parodos dalyvio Vyto Dailidės (7 metų, antro skyriaus piešinys) „Draugai".

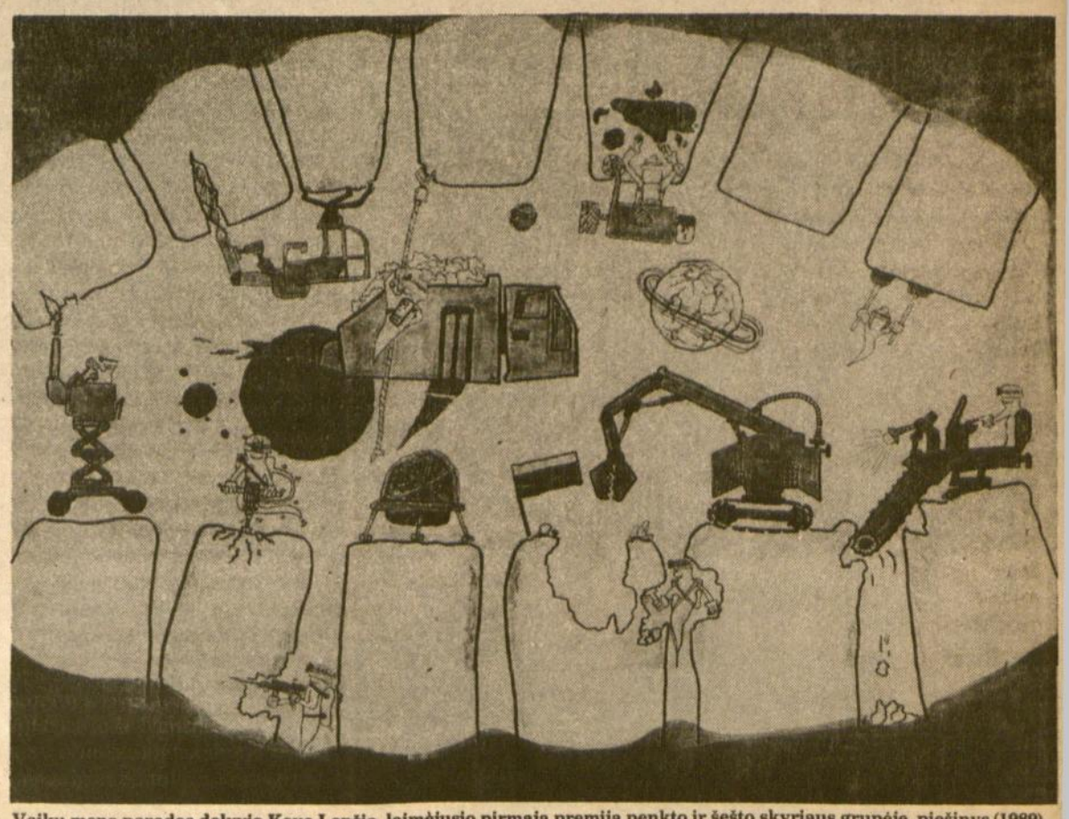

Vaikų meno parodos dalyvio Kovo Lapšio, laimėjusio pirmąją premiją penkto ir šešto skyriaus grupėje, piešinys (1989).